ROK VI

# WIADOMOŚCI PRZEMYSŁU CHEMICZNEGO

№ 1

ORGAN ZWIĄZKU PRZEMYSŁU CHEMICZNEGO RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

WARSZAWA, DNIA 1 STYCZNIA 1931 R.



## PRZEMYSŁ AZOTOWY W ROKU 1930

Rok 1930 był dla przemysłu azotowego okresem ostrego kryzysu. Już w roku poprzedzającym określano ogólną nadprodukcję w zakresie związanego azotu na 230.000 tonn; wyniki r. 1930 nie są jeszcze ostatecznie znane, można jednak z wszelkiemi cechami prawdopodobieństwa oceniać stan ogólno-światowych zapasów na przynajmniej 800.000 tonn azotu związanego.

Oczywiście, sytuacja taka jest wynikiem ogólnego kryzysu rolniczego, trwającego już od 1½ roku. W r. 1929 przemysł azotowy odczuwał tylko nieznacznie skutki kryzysu: można było jedynie zauważyć pewne zahamowanie dotychczasowej stałej tendencji zwyżkowej w konsumcji związków azotowych. Kryzys i raptowne załamanie spożycia nawozów azotowych dały się obserwować w całej pełni i ze wszystkiemi ich zgubnemi skutkami już w pierwszej połowie r. 1930.

Celem ratowania sytuacji i uregulowania produkcji, przemysł azotowy powołał w połowie r. 1930 międzynarodową organizację pod nazwą „Convention Internationale de l'Industrie de l'Azote". Konwencja ta obejmuje europejski przemysł azotowy, nieomal w jego całokształcie, zaś dzięki porozumieniu z producentami saletry chilijskiej wywiera wpływ na cały rynek zbytu. Okoliczność tę, oraz sam fakt powołania wspólnej organizacji należy ocenić jako zjawisko niewątpliwie pomyślne, jednak nie rozwiązujące trudnej sytuacji przemysłu i zagadnienia ogólnej nadprodukcji nawozów azotowych. Zwłaszcza w zakresie siarczanu amonowego położenie jest specjalnie trudne i wymagające natężonej uwagi ze strony producentów.

Polski przemysł azotowy uczestniczy w Konwencji Międzynarodowej przez Polski Komitet Azotowy, stanowiący wspólną organizację producentów polskich. Polski Komitet Azotowy jest równocześnie organizacją, zakreślającą ramy naszej polityki gospodarczej w zakresie zaopatrywania rynku wewnętrznego nawozami azotowemi obcego pochodzenia.

Światowa produkcja związków azotowych, według danych przytoczonych w dziełku „Die Stickstoffindustrie der Welt" H. Grossmanna i P. Weicksela (Allgemeiner Industrie — Verlag, Berlin) przedstawiała się jak następuje:

| Rok | Produkcja w tysiącach tonn azotu związan. | W tem azotu pochodzącego | | |
|---|---|---|---|---|
| | | Ze związków naturalnych | Z gazowni i koksowni | Ze związków syntetycznych |
| 1905 | 415,0 | 67,7% | 32,3% | — |
| 1913 | 784,1 | 56,1% | 36,2% | 7,7% |
| 1923 | 981,6 | 31,5% | 33,5% | 35,0% |
| 1925 | 1.397,3 | 29,2% | 26,1% | 44,7% |
| 1927 | 1.451,3 | 18,2% | 26,9% | 54,9% |
| 1929 | 2.362,4 | 22,4% | 18,7% | 58,9% |

Rok 1930 w zakresie polskich stosunków azotowych zaznaczył się przedewszystkiem ostatecznem uruchomieniem tych wszystkich instalacyj do syntezy związków azotowych, których budowa zaczęta była w latach poprzednich (Mościce, Knurów, Wyry). Dzięki powstaniu nowych placówek — rolnictwo polskie jest całkowicie zabezpieczone na przyszłość w zakresie pokrycia zapotrzebowania na nawozy sztuczne. Z uwagi na trwający wciąż kryzys, zdolność produkcyjna fabryk polskich jest wyzyskiwana tylko w pewnej części. Jako liczbę charakterystyczną, wskazującą zmniejszenie konsumcji nawozów azotowych w Polsce, wskazać możemy na spadek liczb sprzedaży jednego z najpopularniejszych u nas związków nawozowych — cyjanamidu wapnia (azotniaku). Gdy więc w r. 1929 ogólna sprzedaż w Polsce wyniosła 137.000 tonn azotniaku, to w r. 1930 liczba ta spadła do niespełna 82.000 tonn. Analogicznie przedstawia się sytuacja w zakresie innych związków azotowych.

## Z ŻAŁOBNEJ KARTY

Dn. 24 grudnia roku ubiegłego zmarł Naczelny Dyrektor i Członek Zarządu Fabryki Przetworów Chemicznych Sp. Akc. „Rędziny", ś. p. Stanisław Bielski. Zmarły oddawna już stał na czele tej poważnej placówki naszego przemysłu chemicznego — pracował w „Rędzinach" od lat 28-iu — wkładając w kierownictwo przedsiębiorstwa szczery entuzjazm, połączony z głęboką znajomością przedmiotu i doświadczeniem życiowem. Ze Związkiem Przemysłu Chemicznego utrzymywał żywy i bezpośredni kontakt, zaliczał się też do szczerych i oddanych przyjaciół naszej organizacji. Z tem większym przeto żalem żegnamy w nim człowieka o wybitnych zaletach serca, umysłu i charakteru, niestrudzenie oddanego polskiej wytwórczości chemicznej.

## SPRAWY EKSPORTOWE

Jugosławja, jako kraj stosunkowo mało uprzemysłowiony, stanowi nader pojemny rynek zbytu dla wszelkich produktów przemysłowych, co znajduje wyraz w wielkiem zainteresowaniu eksporterów niemieckich, włoskich, czechosłowackich i francuskich. Polska wprawdzie pracuje z tym rynkiem i wywóz nasz stale wykazuje nieznaczną tendencję wzrostu, jednakże obroty z Jugosławją mogłyby być znacznie zwiększone, jak to wynika już z pobieżnej obserwacji tego rynku. W zakresie produktów chemicznych wywóz polski wyrażał się nieznacznemi cyframi, niemniej jednak możliwości zbytu są dość poważne, jak to wynika z następującej statystyki:

| TOWAR | Ilość Tonny | Wartość 1000 Dinarów | Najpoważniejszy importer i jego %-owy udział w imporcie |
|---|---|---|---|
| Smola węglowa | 3.381 | 4.192 | Włochy 46% |
| Oleje ciężkie | 2 028 | 4.520 | Czechosłow. 74% |
| Naftalen, antracen. | 352 | 1.338 | Czechosłow. 90% |
| Fenol i pochodne | 93 | 899 | Belgja 45% |
| Gliceryna surowa | 1,2 | 6 | Austrja 95% |
| „ oczyszczona | 20 | 217 | Czechosl. i Anglja |
| Mydła toaletowe | 40 | 1.343 | Francja 43% |
| Amonjak, chlorek i węglan amonu | 157 | 838 | Austrja 62% |
| Siarczan amonu | 389 | 1.282 | Austrja 63% |
| Azotan amonu | 1.642 | 15.180 | Niemcy 95% |
| Żelazocyjanek potasu | 13,8 | 211 | Austrja 86% |
| Glejta żółta i czerwona | 225 | 1.956 | |
| Chlorek wapnia | 578 | 1.164 | Austrja 90% |
| Potaż żrący | 82 | 508 | Niemcy 60% |
| Chloran sodu i potasu | 155 | 692 | Niemcy 45% |
| Chlorek wapna | 124 | 176 | Włochy 85% |
| Żelatyna i klej | 85 | 1.679 | |
| Chloroform | 5 | 184 | Niemcy 97% |
| Środki lecznicze gotowe | 62 | 16.302 | Niemcy 76% |
| Produkty farmaceutyczne | 58 | 18.408 | Niemcy 68% |
| Farby mineralne | 951 | 2.424 | Francja 78% |
| Tlenki żelaza (ochry itp.) | 132 | 496 | Niemcy 68% |
| Barwniki organiczne | 579 | 34.776 | Niemcy 70% |
| Biel cynkowa | 834 | 7.879 | Czechosłow. 77% (Polska 4%) |

| TOWAR | Ilość Tonny | Wartość 1000 Dinarów | Najpoważniejszy importer i jego %-owy udział w imporcie |
|---|---|---|---|
| Ultramaryna | 389 | 4.336 | Austrja 45% |
| Litopon | 520 | 3.024 | Holandja 58% |
| Biel ołowiowa, minja | 334 | 3 122 | Austrja 75% |
| Błękit paryski i berliński | 9,5 | 298 | Niemcy 97% |
| Atramenty | 23 | 535 | Austrja 93% |
| Wstążki do maszyn | Kg. 4.638 | 734 | Niemcy 35% |
| Kredki do pisania | 11 | 265 | Niemcy 42% |
| Etery | 15 | 589 | |
| Perfumy na spirytusie | Kg. 5.817 | 1.942 | Francja 84% |
| Środki do czyszczenia zębów | Kg. 14.110 | 986 | Francja 69% |
| Pudry, maście i inne kosmetyki | Kg. 42.505 | 6.181 | Francja 83% |
| Proch bezdymny | Kg. 678 | 106 | Czechosłow. 94% |
| „ czarny | Kg. 100 | 4,5 | Austrja 100% |
| Dynamit | 214 | 6.422 | Austrja 81% (Polska 17%) |

Ukazało się nader obszerne sprawozdanie z wycieczki eksportowej do Danji, Norwegji i Szwecji, odbytej pod przewodnictwem p. Dr. Rogera Battaglii z ramienia Izby Przemysłowo-Handlowej w Warszawie. Wycieczka stwierdziła liczne możliwości wywozowe i zorjentowała się dokładnie w warunkach sprzedaży w Skandynawji. Wobec wysokiej wypłacalności tych rynków, konkurencja zagraniczna bardzo energicznie i umiejętnie wprowadza towary, to też celem rozpoczęcia eksportu należy w pewnych wypadkach ponieść stosunkowo wielkie ofiary, tembardziej że wobec konserwatyzmu sfer kupieckich — tańszy towar niezawsze cieszy się powodzeniem. Wycieczka stwierdziła, że rozpoczęcie tranzakcyj eksportowych drogą korespondencji w zasadzie mija się z celem: konkurencja zagraniczna wysyła swoich przedstawicieli i kilkakrotnie wraz z agentami miejscowymi odwiedza klientelę. Ze zwyczajami temi należy się bezwzględnie liczyć.

W dziedzinie produktów chemicznych wycieczka stwierdziła, że istnieją możliwości rozszerzenia eksportu bieli cynkowej i jedwabiu sztucznego; ponadto możliwe jest rozpoczęcie wywozu szeregu nowych artykułów, mianowicie siarczanu miedzi, gliceryny, farb i lakierów, niektórych środków leczniczych, tanich gatunków perfum i wód kolońskich, mydeł toaletowych, potażu żrącego, barwników, materjałów wybuchowych, krezolu, ultramaryny. Istnieją również możliwości wywozu cieraty, pomimo bardzo wielkiej konkurencji Anglji i Niemiec.

Szczegółowe sprawozdanie z przebiegu rozmów z zainteresowanymi eksporterami skandynawskimi jest do przejrzenia w biurze Związku.

## KRONIKA

Tegoroczne XII Międzynarodowe Targi w Brukseli odbędą się od dn. 8 do 22 kwietnia 1931. Związek Przemysłu Chemicznego jest

w posiadaniu zaproszeń, dających prawo do bezpłatnego wstępu na Targi; przedstawiciele przedsiębiorstw związkowych, pragnący odwiedzić Targi brukselskie, mogą otrzymać te karty w biurze Związku.

---

Dn. 9 — 10 grudnia 1930 odbyły się posiedzenia Komitetu Taryfowego Państwowej Rady Kolejowej. Między innemi, jednogłośnie uchwalony został wniosek przedstawiciela Związku o obniżenie kosztów przewozu kwasu siarkowego z zaliczeniem do kl. 19.

Wobec zgłoszenia szeregu wniosków w sprawie nomenklatury i klasyfikacji farb, Komitet Taryfowy powierzył przedstawicielowi Związku przeprowadzenie odpowiedniej ankiety wśród fabryk farb i zaprojektowanie ostatecznego brzmienia taryf, celem omówienia na najbliższem posiedzeniu Komitetu Taryfowego.

---

W dn. 19 listopada 1930 angielski minister handlu oświadczył w Izbie Gmin, iż istniejący od r. 1920 czasowy zakaz wwozu barwników do Anglji upływa z dn. 15 stycznia 1931 i przedłużony nie będzie. Identyczne oświadczenie złożył przedstawiciel Anglji w Genewie w dn. 26 listopada r. b. Motywem tej decyzji jest przeświadczenie, że przemysł barwnikarski w Anglji jest w stanie współzawodniczyć z barwnikami zagranicznemi.

---

Po długich rokowaniach, Łotwa i Litwa doszły do ustalenia zasad traktatu handlowego: traktat przewiduje specjalne cła preferencyjne dla Litwy w dziedzinie produktów rolnych, zaś dla Łotwy dla szeregu artykułów, między innemi również dla obuwia gumowego.

---

Na skutek wymówienia traktatu węgiersko-czechosłowackiego, Polska traci szereg zniżek konwencyjnych, które przysługiwały jej na zasadzie klauzuli największego uprzywilejowania. Między innemi, od dn. 16 grudnia 1930 r. podwyższone zostały cła na następujące artykuły chemiczne:

| Poz. | NOMENKLATURA | Dawne cło | Cło od dn. 16.XII |
|---|---|---|---|
| | | w koronach złotych od 100 kg. | |
| 268 | Chlorek cynku . . . . . | 8 | 10 |
| 309 | Ciężkie oleje smołowcowe | 2.50 | 3.50 |
| 318 | Smoła piwowarska . . . | 5.25 | 10.— |
| 492 | Papa dachowa obsypana piaskiem . . . . . . | 5.— | 8.— |
| 492 | Papa dachowa nieobsypana piaskiem . . . . . | 10.— | 14.— |

Dn. 18 listopada 1930 zorganizowany został staraniem Związku odczyt dla kończących Politechnikę Warszawską studentów p. t. „Stan obecny i perspektywy rozwoju polskiego przemysłu chemicznego". Odczyt odbył się w Kole Chemików Studentów Politechniki Warsz. i zgromadził kilkudziesięciu słuchaczy wyższych semestrów Politechniki, którzy z wielkiem zainteresowaniem wysłuchali odczytu p. Inż. T. Zamoyskiego.

---

Prace nad sporządzeniem spisu chemików polskich, który będzie ogłoszony przez Związek Przemysłu Chemicznego w specjalnem wydawnictwie informacyjnem, są już na ukończeniu. W wyniku ogłoszonej w dziennikach i czasopismach fachowych ankiety, oraz po zbadaniu list członkowskich stowarzyszeń, grupujących chemików, ułożona została kartoteka, zawierająca ok. 1.500 nazwisk i danych personalnych chemików z wyższem wykształceniem.

Zwracamy się raz jeszcze do wszystkich chemików z wyższem wykształceniem, którzy nie są członkami Pol. Tow. Chem., Związku Inż. Chem., Stowarzyszenia Techników, lub nie nadesłali dotychczas właściwych wiadomości, o uskutecznienie tego jaknajprędzej, gdyż w przeciwnym razie nie będą umieszczeni we wskazanym spisie chemików. Niezbędne są następujące informacje: imię i nazwisko, stopień naukowy i nazwa ukończonej uczelni, specjalność, zajmowane stanowisko, adres.

## NOWE ROZPORZĄDZENIA

W Dz. Ust. Nr. 87 z dn. 11 grudnia r. b. ukazało się pod poz. 686 Rozporządzenie Ministra Skarbu z dn. 24 listopada 1930, zawierające przepisy wykonawcze do Rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej o wprowadzeniu jednolitego monopolu sprzedaży soli.

Rozporządzenie to, kasując dotychczasowe przepisy w powyższym zakresie, kodyfikuje obowiązujące normy prawne w dziedzinie sprzedaży soli do celów zarówno jadalnych, jak przemysłowych, pokarmowych i kąpielowych.

---

W Dz. Ustaw Nr. 91 z dn. 23 grudnia 1930 ukazały się pod poz. 713 i 714 Rozporządzenia Ministra Przemysłu i Handlu z dn. 8 listopada 1930 w sprawie przepisów o budowie kotłów parowych oraz o warunkach technicznych, dotyczących materjałów, używanych do budowy kotłów parowych. Oba Rozporządzenia wchodzą w życie dn. 23 marca 1931.

## ECHA

* Ustępującego Ministra Przemysłu i Handlu, p. Inż. Eugenjusza Kwiatkowskiego, Zarząd Związku Przemysłu Chemicznego pożegnał śniadaniem, jakie odbyło się dn. 13 grudnia r. b. W imieniu Zarządu przemawiał Prezes Związku, p. Dr. Józef Landau. P. Minister Kwiatkowski odpowiedział dłuższem przemówieniem, charakteryzując rozwój stosunków gospodarczych naszego kraju.

## NOTOWANIA CEN WAŻNIEJSZYCH WYTWORÓW PRZEMYSŁU CHEMICZNEGO

| | |
|---|---|
| Aceton | 500 zł. |
| Alkohol metylowy techniczny 90% | 180 „ |
| „ „ czysty 99% | 330 „ |
| * Amonjak skroplony za 1 kg $NH_3$ | 1,80 „ |
| * Azotniak mielony za 1 kg % $N_2$ | 1,68 „ |
| * „ granulowany za 1 kg % $N_2$ | 1,88 „ |
| * Azotan amonu | 103,60 „ |
| Benzen handlow · 90% | 90,50 „ |
| „ czysty | 105 „ |
| Bisulfat (kw. siarczan sodu) | 14 „ |
| Chlorek cynku 50° Bé | 50 „ |
| Chlorek wapna bielący | 40 „ |
| Chlorek wapnia ($CaCl_2$) | 20—22 „ |
| Chloroform czysty | 750 „ |
| „ „pro narcosi" | 1.800 „ |
| Fenol czysty | 300 „ |
| Formalina 40% | 270 „ |
| Fosfory rachowskie surowe | 3,50—4 „ |
| * Gliceryna farmaceutyczna 30° Bé | 305 „ |
| * „ techniczna 85/88% | 175 „ |
| * Karbid granulowany | 75 „ |
| Karbolineum | 45 „ |
| Klej kostny | 250 „ |
| Klej skórny | 400 „ |
| Krezol | 140 „ |
| * Kwas azotowy 30° Bé w przel. na 100% $HNO_3$ | 110 zł. |
| Kwas mrówkowy 85% | 241 „ |
| „ siarkowy 60° Bé | 7,37 „ |
| „ solny 19°/21° Bé | 10,50 „ |
| „ octowy techn. 30% | 110 „ |
| Mączka kostna odklejona 30% $P_2O_5$ | 17 „ |
| „ rogowa 13/14%N | 60 „ |
| Naftalen surowy prasowany | 34,50 „ |
| „ czysty w łuskach | 68 „ |
| Octan sodu | 140 „ |
| „ ołowiu | 235 „ |
| Oleina zwierzęca destylat | 265 „ |
| „ „ saponifikat | 255 „ |
| Oleum 20% | 19,94 „ |
| Pirydyna czysta za 1 kg. | 12 „ |
| Smoła preparowana | 20,95 „ |
| Siarczan amonu | 36 „ |
| * Siarczek sodu 60/62% | 65 „ |
| Soda amonjakalna | 25 „ |
| „ kaustyczna | 60 „ |
| Sól glauberska kalcynowana niemielona | 12,50 „ |
| Stearyna | 260 „ |
| Superfosfat 16% | 12,80—13,92 „ |
| Toluen czysty | 120 „ |
| Żelatyna techn. | 450 „ |

Ceny powyższe rozumieją się za 100 kg, loco fabryka bez opakowania; ceny za produkty oznaczone gwiazdą rozumieją się wraz z opakowaniem



## PRODUKTY WYTWÓRCZOŚCI KRAJOWEJ

**Barwniki i półprodukty organiczne:**
Sp. Akc. „PRZEMYSŁ CHEMICZNY W POLSCE", Zgierz, tel. Łódź 21-01 i Zgierz 19. Warszawa, tel. sprzedaż 108-09, informacje 204-49 i 56-99.
„WOLA KRZYSZTOPORSKA" Fabr. Chem. Piotrków Tryb., tel. Piotrków Tryb. 165.
„PABJANICKIE TOWARZYSTWO AKCYJNE PRZEMYSŁU CHEMICZNEGO", Pabjanice, tel. Łódź 21-86.

**Chlorek wapna bielący:**
Akc. Tow. „ELEKTRYCZNOŚĆ", Warszawa, Czackiego 18, tel. 34-94.
Sp. Akc. „AZOT", Jaworzno tel. 12.

**Chlorek wapnia ($CaCl_2$):**
„ZAKŁADY SOLVAY W POLSCE", Warszawa, Czackiego 14, tel. 111-24.

**Farmaceutyczne przetwory:**
Sp. Akc. „LUDWIK SPIESS i SYN", Warszawa, Daniłowiczowska 16, tel. Centrala-Spiess.

**Gliceryna farmaceutyczna i techniczna:**
Sp. Akc. „STREM", Warszawa, Mazowiecka 7, tel. 314-30.
Sp. Akc. Przem Tłuszcz. „SCHICHT", Warszawa, Nowy Zjazd 1 telefony: 422-30 do 422-35.

**Gumowe artykuły techniczne:**
Sp. Akc. „WOLBROM" Warszawa, Wierzbowa 9, tel. 160-80.
„Pepege", Polski Przemysł Gumowy. Tow. Akc. Grudziądz.

**Jedwab sztuczny:**
Sp. Akc. „TOMASZOWSKA FABRYKA SZTUCZNEGO JEDWABIU", Warszawa, Wilcza 9a, tel. 75-39.

**Karbid:**
Akc. Tow. „ELEKTRYCZNOŚĆ", Warszawa, Czackiego 18, tel. 34-94.
Zakłady „ELEKTRO", Łaziska Górne, G. Śląsk.

**Klej kostny i skórny:**
Sp. Akc. „STREM", Warszawa, Mazowiecka 7, tel. 314-30.

**Kwaśny węglan sodowy (bicarbonat):**
„ZAKŁADY SOLVAY W POLSCE", Warszawa, Czackiego 14, tel. 111-24.

**Novarsenobenzol:**
Sp. Akc. „LUDWIK SPIESS i SYN", Warszawa, Daniłowiczowska 16, tel. Centrala-Spiess.

**Oleina zwierzęca:**
Sp. Akc. „STREM", Warszawa, Mazowiecka 7, tel. 314-30.

**Phosphit:**
Sp. Akc. „LUDWIK SPIESS i SYN", Warszawa, Daniłowiczowska 16, tel. Centrala-Spiess.

**Potaż żrący:**
Sp. Akc. „AZOT", Jaworzno, tel. 12

**Siarka:**
Sp. Akc. „TOMASZOWSKA FABRYKA SZTUCZNEGO JEDWABIU", Warszawa, Wilcza 9a, tel. 75-39.

**Słomka i włosie wiskozowe:**
Sp. Akc. „TOMASZOWSKA FABRYKA SZTUCZNEGO JEDWABIU", Warszawa, Wilcza 9a, tel. 75-39.

**Smoła pierwszorzędowa:**
Zakłady „ELEKTRO", Łaziska Górne, G. Śląsk.

**Soda amonjakalna, krystaliczna i kaustyczna:**
„ZAKŁADY SOLVAY W POLSCE", Warszawa, Czackiego 14, tel. 111-24.

**Soda kaustyczna:**
Akc. Tow. „ELEKTRYCZNOŚĆ", Warszawa, Czackiego 18, tel. 34-94.

**Stearyna:**
Sp. Akc. „STREM", Warszawa, Mazowiecka 7, tel. 314-30.

**Żelazokrzem 45% i 75%:**
Zakłady „ELEKTRO", Łaziska Górne, G. Śląsk.

Członkowie Związku Przemysłu Chemicznego otrzymują „Wiadomości Przemysłu Chemicznego" bezpłatnie.

Redakcja i Administracja: Warszawa, Czackiego 1, telefon 410-14

Wydawca: w imieniu Związku Przem. Chemicznego Rzplitej Polskiej — Dyrektor Związku Inż. EDMUND TREPKA

Redaktor: Inż. TADEUSZ ZAMOYSKI Drukarnia Współczesna, Szpitalna 10